

Dorthe Jørgensens båltale

Taler

Dorthe Jørgensen
Filosof, teolog, idéhistoriker,
litterat og forfatter.

Dato

23. juni 2021

Sted

Kirkefælleden ved
Langenæskirken, Århus

God aften! Det er mig en glæde at holde denne båltale!

Fra min barndom husker jeg stærkt følelsen af længsel. Julen var en intens tid i mit barndomshjem; den var noget, vi børn længtes efter. Hele december måned lavede vi konfekt og bagte kager, og det blev alt sammen gemt til jul. Vi klippede julepynt, gjorde rent og pyntede op. Hver dag hen under aften sang mor julesalmer med os i skæret fra adventskransen, men juletræet – det blev først pyntet og tændt den 24. december. Sådan blev der bygget en stadigt voksende forventning op. Først juleaftensdag var det rigtigt jul. Men det var det så også hele ugen, lige indtil fyrværkeriet var skudt af nytårsaften ved midnat. Derefter var det slut, og vi græd. Min søster og jeg græd hvert år af sorg over, at julen var forbi.

Men også når noget er gået tabt, kan vi længes. Efter at det kommer tilbage, eller vi selv vender tilbage til det; efter et gensyn eller en genoplevelse. Det gode ved julen er, at den helt sikkert vender tilbage. Det var gået op for min lillebror, da han som dreng gjorde noget uventet. Længslen efter julen havde overvældet ham en dag i august, og han svarede på sin længsel ved at lave en julekalender, der strakte sig lige fra den pågældende sommerdag og til juleaften. Til forskel fra min søster og mig græd min bror ikke nytårsaften. Til gengæld længtes han hele året, og en sommerdag omsatte han sin længsel i et produkt, der gav den form.

Hvor har vi alle længtes dette forår. Allerede sidste år længtes vi efter at komme ud af coronaens greb. Vi længtes efter en genåbning af samfundet og efter at få vor normale tilværelse tilbage. Da vaccinerne var udviklet, begyndte vi at længes efter at blive stukket i armen. Mange har stadig ikke fået deres (andet) vaccinationstik og længes derfor fortsat. Samtidig har vi siden midt på vinteren længtes efter lys og varme. December 2020 var en historisk mørk måned, og de

just forgangne forårsmåneder var historisk grå og kolde. Det har gjort længslen ekstra stærk i år.

Men hvilken karakter har al den længsel så haft? Har den kun været præget af en følelse af savn? Måske mest været ét stort øv over de ting, vi ikke har haft lov til at gøre? Og har den således mest været udtryk for, hvor forkælede vi er, da vi jo har levet luksuriøst sammenlignet med, hvad de fleste andre lande har skullet igennem? Eller har vor længsel også været præget af en følelse af forventning? Har vi haft tiltro til, at der ville være noget på den anden side; har vi i sandhed glædet os?

Da min bror lavede sin julekalender en sommerdag, befandt han sig ikke blot i et længselsrum. Måske længtes han så meget, at han følte mere smerte end lyst. Men det forhold, at han omsatte sin længsel i en kalender, fortæller, at han også befandt sig i et forventningsrum – ikke kun i et rum af savn, men også i et rum af glæde. Det er sådan noget, vi mennesker kan – være i forskellige rum på én gang – fordi både vi og verden er flerdimensionale.

I det daglige tænker vi ensidigt, og verden fremtræder derfor som éndimensional for os. Opslugte af alt det, vi skal, haster vi fra A til B. Vi dvæler ikke ved noget, tager os ikke tid til eftertanke, og så sker der noget fatalt med vor oplevelse af tid og rum. Vi mister for det første sansen for tid af en anden slags end klokketiden, også kaldet den kronometriske tid. Vi går glip af den anden slags tid, der kaldes “det opfyldte nu”. For det andet mister vi også sansen for rum af en anden slags end det målbare rum, også kaldet det geometriske rum. Vi går glip af den anden slags rum, man kunne kalde “åbenhedens mellemrum”. Og så fornemmer og forstår vi ikke, at vi i virkeligheden altid – på et helt grundlæggende niveau – lever i et univers, der er ikke er éndimensionalt, men flerdimensionalt.

Prøv for eksempel at overveje, hvad der var her, hvor vi nu befinder os, før vi ankom. Var der bare en tom plæne? Nej, der var et mulighedsrum. Her kunne noget, som endnu ikke var sket, finde sted – f.eks. den fest, vi nu er i gang med. Dette mulighedsrum har en forbindelse til det forventningsrum, som nogle af de børn, der er her, har befundet sig i, hvis de har glædet sig til det, der skulle ske i aften. I deres forventning er de løbet i forvejen og har selv taget hul på vor virkeliggørelse af den festmulighed, der beboede dette sted og gjorde det til et mulighedsrum.

Rum er mange ting. Det vil jeg også gerne forklare på en anden måde. Jeg har sagt, at der inden i aften ikke bare var en tom plæne her, men et mulighedsrum. Jeg vil nu tilføje, at allerede inden vi indfandt os, var plænen ikke alene. Ovre ved muren står der en bænk, som giver den selskab. Hvis vi nu i forestillingen nærmer os denne bænk, fornemmer vi, hvordan den danner sit eget lille rum omkring sig. Det vokser ud af den. Går vi tættere på, ser vi, at der på bænken er skrevet tre tankebilleder, som fylder dens rum med mere betydning, end hvad vi allerede fornemmede ved det blotte syn af den. Læser vi disse tekster, sætter de tanker i gang, og vi bliver viklet ind i lag på lag af rum: tankerum, erindringsrum, fortolkningsrum, rum af sorg og glæde, ro og uro.

Jeg bor her på Langenæs og kender et ældre ægtepar fra nabolaget, som jævnligt sætter sig lidt på bænken og mindes en ven, de mistede for to et halvt år siden. De ser ham i den engel, som bænkenes første tekst – den med titlen “Messe for en engel” – er dedikeret til. For dem er bænken et sted, hvor de kan hilse på deres afdøde ven. Og sådan kan den fungere for enhver, som tolker teksten og finder sin egen engel spejlet i den. Dette ægtepar gør det, som den tredje tekst på bænken inviterer til, nemlig at forstå den som en bænk til eftertanke. Og det kan den være for enhver, som slår sig ned på den.

Bænken udgør det, der filosofisk kaldes en heterotopi. Det betyder et andet sted; et sted, der er forskelligt fra den normale hverdags steder. Fra dette alternative sted udgår der et rum, som er forskelligt fra det, vi i hverdagen forstår ved rum – der udgår et atmosfærisk rum, et rum der er følelsesmæssigt stemt, og som kan blive til noget forskelligt for forskellige mennesker, for eksempel et erindringsrum for den ene og et tankerum for en anden, et sorgens eller glædens rum, på visse dage måske et forventningsrum.

Da jeg tidligere spurgte, om al vor længsel i det forgangne år kun har været præget af en følelse af savn, eller den også har været forbundet med forventning, spurgte jeg i virkeligheden om noget meget omfattende. Jeg spurgte egentlig, om vi har grebet muligheden for at opdage eller skabe “anderledes steder”, der kan fostre forventning. For eksempel forventning om en tilværelse, der ikke er domineret af klokketiden og det målbare rum – en tilværelse, der ikke er tom, men meningsfuld.

Mange indslag i medierne har givet indtryk af, at det netop er det, der er sket i det forgangne år, men jeg tvivler på, at vi er nået så vidt. Det handler nemlig ikke

bare om at søge ud i naturen frem for at surmule over ikke at kunne gå til fest eller på café. Det handler heller ikke kun om at sænke forbruget nok til at kunne skifte sit karrierejob ud med en mindre krævende beskæftigelse. Det handler derimod om noget så omfattende som at få blik for, at vi lever i et univers, der ikke kun er fysisk, men også åndeligt, og at vi ikke kan forstå dette, hvis vi fortsætter med kun at tænke materielt, instrumentelt og økonomisk.

Alt omkring os rummer mange dimensioner, både fysiske og åndelige, og alt er beboet af endnu-ikke-virkeliggjorte muligheder. Der er lag på lag, som udgør rum på rum. De er der samtidigt, og vi kan være i flere af dem på én gang, fordi vi også selv er flerdimensionale: Vi er krop, sjæl og ånd på én gang. Derfor vil vi altid længes og skal være glade for det; vi vil altid længes, fordi vi netop ikke kun er krop og sjæl, men også ånd. Hvis denne tanke blev fælleseje, ville samfundet ændre sig radikalt. Vi ville disponere helt anderledes til gavn for ikke kun os, men også den natur, der lider under vor manglende forståelse af, at vi selv er en del af den. Og at dette med at være en del af naturen ikke betyder, at vi er krop alene, ren fysik; at det tværtimod betyder, at der også er ånd i naturen.

Om lidt tænder vi bålet. Prøv at lægge mærke til, hvad der så sker. Hvordan det efterhånden danner sit eget rum omkring sig. Hvordan vi bliver en del af dette rum (forudsat vi ikke stritter imod). Og hvordan vi i bålet rum flyder sammen i en helhed af fællesskab, der ikke er løsrevet fra bålet, men tværtimod netop udgår fra bålet som det rum, det selv danner. Vi tænder et bål i håb om at virkeliggøre den mulighed, at vi for en stund oplever, at intet er tomt, og alt er mættet med betydning – at vi for en stund oplever evigheden slå hul i endeligheden. Vi tænder et bål i håb om, at den bøn om meningsfylde, som al længsel synger, vil blive hørt. Festen giver længslen form; følelsen af fællesskab fortæller, at ingen beder forgæves.

Glædelig Sankt Hans!

Kilde

Tilsendt fra taleren.

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Båltale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/dorthe-joergensens-baaltale-2021>